

Konferencja

Wędrowki kultu relikwii

Konferencja poświęcona kultowi relikwii odbyła się na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, w dniu 28 listopada 2014 r. Pomysł zorganizowania konferencji zrodził się rok wcześniej, kiedy pisząca te słowa przygotowała, we współpracy z Centrum Dialogu Międzykulturowego i Międzyreligijnego UKSW, warsztat naukowy poświęcony problematyce translacji relikwii w świecie późnego antyku. Warsztat, dzięki wsparciu ks. prof. Henryka Skorowskiego, odbył się w siedzibie Centrum Dialogu Międzykulturowego i Międzyreligijnego UKSW na Bielanach. Wzięli w nim udział: Ewa Wipszycka, Elżbieta Jastrzębowska, Bożena Wronikowska, ks. Józef Naumowicz, Waldemar Deluga, Robert Wiśniewski, Mirosława Bławdziewicz oraz Magdalena Łaptaś.

MAGDALENA ŁAPTAŚ

Wprowadzając zebranych w tematykę warsztatu, Magdalena Łaptaś zwróciła uwagę na to, że wędrowki relikwii to temat niezwykle interesujący i ciekawy, ale również trudny. Mimo sporego zainteresowania badaczy wiele problemów związanych z tym tematem wymaga głębszego zrozumienia. Dlatego też, zorganizowanie konferencji okazało się dobrą okazją do dyskusji i spotkania badaczy zajmujących się tą problematyką. W toku rozmów ustalono, iż tematem konferencji będą nie tylko translacje relikwii, ale także „wędrowki” ich kultu. Zdarzało się bowiem, że kult rozprzestrzeniał się niezależnie od występowania relikwii na danym obszarze. Wiara w obecność relikwii często wyprzedzała ich faktyczną translację. Aby nieco ograniczyć zakres czasowy

omawianego tematu, uczestnicy warsztatu przyjęli, iż konferencja będzie dotyczyła pierwszego tysiąclecia. Równocześnie ustalili, że celem konferencji będzie nie tylko przedstawienie wyników badań poszczególnych uczestników, lecz przede wszystkim polemika. Dlatego też na referaty przewidziano po 20 min., pozostawiając sporo czasu na dyskusję. W styczniu 2015 r. Magdalena Łaptaś sformułowała list, skierowany do badaczy różnych ośrodków naukowych w Polsce, w którym zawarła główne zagadnienia do dyskusji:

1. Jak często szczątki świętych były dzielone (w jakim stopniu)?
2. Jak często przenoszono je i jakie były formy translacji?
3. Gdzie i z jakich powodów rodził się ich kult (czy potrzeba krzewienia kultu poprzedzała przeniesienie relikwii)?
4. Jakie funkcje religijne, społeczne i polityczne pełniły?

¹ Pragnę podziękować Ewie Wipszyckiej i Robertowi Wiśniewskiemu za pomoc i merytoryczne wsparcie w przygotowaniu warsztatu i konferencji.

w I tysiącleciu¹

5. Gdzie znajdowały się prawdziwe i domniemane miejsca przechowywania relikwii w pierwszym tysiącleciu?

6. Jak przedstawiano translacje relikwii w sztuce?

7. Jak wyglądały relikwiarze?

8. *Translationes* jako źródło informacji o relikwiach.

Na zaproszenie odpowiedziało kilkunastu badaczy z kilku ośrodków badawczych w kraju takich jak: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II i Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Wprowadzenia w tematykę konferencji dokonała Ewa Wipszycka. W dalszej kolejności prezentowali swoje referaty: ks. Leszek Misiarczyk (*Początki kultu relikwii w Martyrium Polykarpia*), Paweł Nowakowski (*Tekstualizacja relikwii w przestrzeni sakralnej w Azji Mniejszej i na Bliskim Wschodzie IV-VI w.*), ks. Józef Naumowicz (*Początki kultu relikwii krzyża*), Magdalena Łaptaś (*Translacje relikwii Apostołów a kult Dwunastu w Nubii*), Anna Stróż (*Domniemane wczesne memoriae martyrum nad Renem*), Teresa Wolińska (*Relikwie w myśli religijnej i w polityce papieża Grzegorza Wielkiego*), Piotr Grotowski (*Tożsamość świętego. O znaczeniu inskrypcji w identyfikacji osób w sztuce bizantyńskiej*), Piotr Otto Scholz (*Od signum fides do relikwii – uwagi i refleksje*), Aleksandra Sulikowska (*Nienaruszalność i podział – kult świętych relikwii w Bizancjum*

i na Słowiańszczyźnie), Zofia Brzozowska (*Geneza i rozwój kultu relikwii Krzyża Świętego w Nowogrodzie Wielkim*). Na konferencję nie dojechało dwóch prelegentów Justyna Spruta (*Translacje relikwii świętych wojowników – pogromców węża-smoka*) i Roman Szlązak (*Translacje relikwii św. Demetriusza z Sirmum do Salonik i związanych z nim miejsc kultu*).

Dyskusje, które toczyły się po wykładach, pozwoliły prelegentom i słuchaczom, zorientować się w różnorodności omawianego materiału, który jest niezwykle obszerny. Uczestnictwo historyków, patrologów, historyków sztuki i archeologów pozwoliło na polemikę i omówienie różnych aspektów translacji kultu relikwii. Dyskusje przebiegały w życzliwej atmosferze. Warto także podkreślić udział i zaangażowanie studentów Instytutu Historii Sztuki UKSW, którzy aktywnie włączyli się w przygotowanie materiałów konferencyjnych i prace organizacyjne. Wśród dużej grupy studentów szczególnie zaangażowanie wykazali Zuzanna Potocka, Daniel Miedzianowski i Blanka Burnat. Studenci uczestniczyli w konferencji mając możliwość zadawania pytań. Duże wrażenie wywarły na nich dyskusje, mające niekiedy burzliwy przebieg, a równocześnie uczące ich pluralizmu myślenia.

Profesor Waldemar Deluga w podsumowaniu konferencji zaproponował, by materiały z niej zostały opublikowane w *Series Byzantina*, w języku angielskim. Obecnie trwa przygotowywanie tekstów do druku.